

BRAK BEZ LJUBAVI I LJUBAV BEZ BRAKA

UDK/UDC 28-45

Adil Sadik (1943-2004), eminentni egipatski profesor, nekada šef Odsjeka za psihijatriju Medicinskog fakulteta Univerziteta Ajnu Šems (‘Ayn Šams) u Kairu, napisao je mnoštvo knjiga i radova u kojima tematizira brak; odnos među supružnicima, izazove u braku, potencijalne probleme u bračnoj zajednici, nudi načine prevazilaženja bračnih nesuglasica, poboljšanja kvalitete bračnog života, postizanja zdravih, ispravnih, harmoničnih odnosa u braku i sl. Jedna od takvih knjiga jeste i „Brak bez ljubavi i ljubav bez braka“ (Zawāḡ bilā ḥubb wa ḥubb bilā zawāḡ)¹. U posljednjem poglavlju navedne knjige autor nudi dvadeset savjeta ili preporuka za uspješan i harmoničan brak. U nastavku ćemo predstaviti deset autorovih preporuka, koje smo procijenili izuzetno korisnim i za naše čitaoce koji planiraju zaploviti u bračne vode ili su već u braku. (M. A.)²

PRVA PREPORUKA

Da bude osnova tvoga života, da se tvoj život vrti oko njega

Ti si moj suprug. To znači da si ti stub na koji se oslanja moj život. Ti si moj voljeni. To znači da se moj život vrti oko tebe. Ti si moja jedina zvijezda i puni mjesec. Nema mi života bez tebe. U svakome momentu mislim na tebe. Sve moje nade su vezane za tebe, tebi pripadaju. Prije negoli dođem sebi, dok sam u stanju između sna i jave, još uvijek zatvorenih očiju, nespemna da budem potpuno svjesna, ti vladaš mojom podsviješću i budnom polovicom moje svijesti. Budim se, željno gledam, a onda vidim tebe kraj sebe. Započinjem dan s tobom. Upućujem ti jutarnji pozdrav. Govorim da život zaslužuje da ga živim zato što si kod mene. Brige su podnošljive jer si ti pored mene. Dan teče i sve se u njemu vrti oko tebe. Ti si moj cilj.

¹ Šādiq, ‘Ādil, 2003, Zawāḡ bilā ḥubb wa ḥubb bilā zawāḡ, Dār abhār al-yawm, Qitā’ al-taqāfa, Kitāb al-yawm al-ṭibbiyy, Kairo, str. 85-118.

² S arapskog preveo Admir Muratović.

Izlazim iz kuće zbog nekih životnih potreština, zauzeta sam svakodnevnicom, ali su mi stalno misli okrenute prema tebi, kao da sve to radim zbog tebe. I kući se vraćam zbog tebe. Ono što mi se sve vrijeme vrti po glavi jeste šta da uradim da te učinim zadovoljnim, da te usrećim. Kada razmišljam, kada mi se štošta vrti po glavi, kad zaronim duboko u misli, uvijek se to vrti oko tebe. Moje misli su vezane za tebe, sa svih strana; potpuno si ih uzurpirao. Stoga ja uveliko i snažno osjećam tkivo koje nas spaja svojim nitima satkanim od naših misli, osjećanja i zajedničkih životnih elemenata. Znam da sam i ja stub na koji se tvoj život oslanja. Tvoj život se vrti oko mene. Kako je divan osjećaj biti prvi, jedini, najvažniji.

Prema tome, ti si oslonac mog života, a ja tvoga. Moj život se vrti oko tebe, a tvoj život se vrti oko mene. Ukoliko u životu postoji neki drugi oslonac, ukoliko se vrti oko nečega drugog, to negativno utječe na bračni život. Dolazi do distanciranja, postepenog međusobnog udaljavanja, nedostatka želje, zahlađivanja, odvajanja. U ovome se krije opasnost i može imati štetne posljedice, za godinu ili za deset. U ovome je neophodna mudrost i pronicljivost. Obje strane moraju jedno drugo poimati životnim osloncem, ne smiju jedno drugo napuštati, nimalo se udaljavati, racionalno ili emotivno. Svaka strana treba početi od sebe, pa će se to pozitivno reflektirati i na drugu stranu; povezat će ih i učvrstiti njihove odnose. Ako ti budeš moj životni oslonac, bez sumnje ću i ja biti tvoj. Ako se moj život bude vrtio oko tebe, nema sumnje da će se i tvoj život vrtjeti oko mene. Ako se ja budem interesirala za tebe, bez sumnje ćeš i ti početi gajiti takva osjećanja prema meni. Koliko se ja budem interesirala za tebe, toliko ćeš i ti biti zainteresiran za mene. Koliko se ja udaljim od tebe, toliko ćeš se ti udaljiti od mene.

Ovo je prva preporuka i ujedno je i osnovna, najvažnija. Ona se implementira po automatizmu, na prirodan način; ukoliko ti tvoj suprug predstavlja tvog voljenog, odnosno ukoliko je tvoj voljeni tvoj suprug. Nemoj da ti išta na ovome svijetu odvuče pažnju od muža. Sve što radiš, sve što ti zaokuplja misli, sve što osjećaš treba da bude vezano za tvog muža. To će uistinu doprinijeti zadovoljstvu, sreći i stabilnosti i učinit će da budeš spremna davati izuzetno mnogo, bez oklijevanja. To su osjećaji istinskog pripadanja nekome.

DRUGA PREPORUKA

Realizacija onoga što jesi

Muževnost ima značenje integriteta. Njegova realizacija podrazumijeva realizaciju njegove biti; onoga što muškarca čini muškim bićem. Njegovi sastavni elementi se međusobno nadopunjuju i sadrže brojne vrijednosti. Prvo, vrijednost posla, njegovo obavljanje na najbolji mogući način i uspjeh u poslu. Zatim, osjećaj odgovornosti, vođenje računa o drugima, velikodušno darivanje, posjedovanje snage i povjerenja. A to podrazumijeva zrelost, globalno razumijevanje i duboko promišljanje. To je čast, pouzdanost, iskrenost, hrabrost, samopuzdanje lišeno uobraženosti. To je istinska, nepatvorena skromnost. To znači biti sposoban vezivati se i imati osjećaje prema ženi, voljeti je, živjeti u braku s njom, paziti je, čuvati je, poštivati je, biti odgovoran za djecu i njihovo lijepo odgajanje. Ovakvo poimanje muževnosti se ne može realizirati na ispravan, zaokružen način, ako se ne radi o dobroj ženi koju muškarac voli, ali i koja njega voli, s kojom stupa u brak. Ovo je vrhunac zaokruženoosti i potpunosti poimanja muškosti.

Prema tome, postoji žena koja nastoji realizirati muževnost svog muža, ali postoji i žena koja doprinosi da njegova muževnost bude manjkava. Žena ima veliku ulogu i ogromni utjecaj u životu muškarca, u ostvarivanju osjećaja realizacije njegove ličnosti, onoga što on jeste, realiziranja njegove pripadnosti muškome rodu, realiziranja muževnosti.

Muškarac se postepeno, a da toga nije ni svjestan, udaljava od žene ukoliko ona negativno utječe na njegov osjećaj pripadanja muškome rodu; ukoliko ima za cilj ugroziti i okrnjiti taj njegov osjećaj. Savjesna žena, ona koja voli, koja je pametna, ona je koja podupire, gradi, produbljuje i afirmira muškarčev osjećaj pripadanja muškome rodu. Ovakvoj ženi muškarac ostaje privržen tokom čitavog svog života, vezan je za nju u svakome momentu. Muškarac ima ono što se zove muževnost, pripada muškome rodu, i ne postoji ništa što bi aktiviralo i afirmiralo cjelokupnu njegovu bit mimo onoga što će doprinijeti da on osjeti tu svoju muževnost, svoju istinsku bit. U tom slučaju žena doprinosi da se njen muž osjeća najsuperiornijim muškarcem. S druge strane, žena može doprinijeti da muškarac osjeća manjak muškosti. Od ovakve žene muškarac bježi, bježi čak i u smrt.

Tako i ženstvenost, pripadnost ženskome rodu, ima zaokruženo značenje, te se ostvarivanje ženstvenosti vezuje za žensku bit, bit žene, bit ženskoga roda. I njeni sastavni elementi se međusobno nadopunjuju i sadrže brojne vrijednosti. Najvažnije su čistoća, čast, iskrenost, odanost, nježnost, istančanost, osjećajnost, velikodošnost, prefinjenost, osjećaj za ljepotu, sposobnost da i zrak i nebo i zemlju ispuni ljubavlju i nježnošću, pridavanje pažnje da u svemu bude prisutno ono što je lijepo. To podrazumijeva i da žena pripada mužu, da ga voli, da mu bude poslušna, da mu se preda; da joj se život vrti oko supruga. On postaje njen životni oslonac. Ne može dijeliti osjećaje između dva muškarca, niti može dijeliti svoje tijelo između dvoje ljudi. U potpunosti je sposobna učiniti da njen muž osjeti svoju bit, da osjeti da je muškarac, da pripada muškome rodu. To je jedna naizmjenična realizacija u kojoj žena igra glavnu ulogu kroz svoju pripadnost ženskome rodu.

Ova ženstvenost, sa svim svojim različitim elementima, može biti kompaktna, može biti povezana i u stanju je realizirati se samo preko supruga. Žena ostaje tokom čitavog svog života, u svakome momentu, privržen svome mužu koji je doprinio realizaciji njene ženstvenosti, odnosno realizaciji

njene biti. On je sposoban da je otkrije, da pokaže njena blaga, da afirmira njene vrijednosti, da je učini sposobnom za razne vrste darivanja. Čovječe, ukoliko želiš da sačuvaš svoju voljenu, svoju suprugu, pomoz joj da realizira svoju ženstvenost, pomoz joj da otkrije i pronađe sebe, pomoz joj da ti se preda, da postaneš oslonac njenog života. Izgubit ćeš je ukoliko s tobom izgubi svoju ženstvenost. Zbog tebe će se udaljiti od tebe psihički, a zatim i fizički. Čovječe, zainteresuj se za male stvari prije nego se počneš interesirati za one velike, a posebno za one koje se vežu za njenu ženstvenost: ljepotu, miris, kosu, dah, dodire, korake, odjeću, boje, glas. Nakon toga pređi na polje osjećanja; tada će izbiti jedno čisto vrelo, vrelo ženstvenosti. Na ovaj način je upotpunjena sreća žene. Žena je poput rijeke koja izvire, koja mora naći korito; bez korita nestaje rijeke, umire. Nakon toga osjeti njena razmišljanja, stavove, filozofiju, njenu dubinu. Primijetit ćeš da se i ti time osjećaš potpunijim. Tebi je potrebno to idejno vrelo u obliku žene koje si ti svojim rukama iskopao. Potrebno ti je kako bi postao potpun čovjek. Žena se ne može vezivati za muškarca koji nije u stanju da realizira njenu ženstvenost. Kada žena s muškarcem prestane osjećati ono što je čini ženom, takav kod nje postaje mrtav, a i ona umire nakon njega.

Čuvaj ženstvenost svoje žene! Čuvaj muževnost svoga muža!

TREĆA PREPORUKA

Povjerenje

Život se ne može zasnivati na sumnji, ne može trajati ako postoji sumnja. Povjerenje mora biti uzajamno i apsolutno, mora biti besprijekorno prisutno. Svaki trun sumnje uništava trunku ljubavi, narušava kompaktnost; piramida se počinje obrušavati. Mnogi

nisu svjesni ove opasne činjenice. I najviša piramida se može srušiti. Ne mora to biti odjednom, u jednome trenutku; rušenje počinje postepeno. Padne jedan komadić, a nakon njega i drugi, i tako redom dok ne osvane jedno jutro kada nećeš naći ni traga od piramide. Tako iščezava ljubav, ruši se brak. To je ogromni gubitak, rušenje bez popravka. Svaki problem se može riješiti i prevazići u ljubavi i braku osim sumnje. Ako supružnike zarazi jedna bakterija sumnje, ona neće napustiti odnos među njima nikada. Sumnje se počinju gomilati u obliku iluzija, počinju se povećavati tako da za takvu vezu nema više nade. Bolje ju je okončati, izaći iz nje, za nju više nema lijeka. Jedna od dvije strane nekada igra igru zvanu "sumnja". Supruga smatra, praveći pri tome veliku grešku, da će, aktivirajući sumnju kod svoga muža, aktivirati i njegove osjećaje prema njoj, da će ga učiniti privrženijim, da će je više znati cijeniti. Smatra da će je istinski znati poštivati i biti joj naklonjen ako pokaže da je poželjna i privlačna drugim ljudima. Tako nekad, na primjer, zna tvrditi da se sviđa drugima, odnosno da su neki drugi pokušali s njom stupiti u vezu. Ili počne spominjati kako joj je neki drugi muškarac dobar, kako joj se dopada. Ima namjeru ovakvim stvarima izazvati ljubomoru kod muškarca, a zatim i sumnju, igrajući pri tome krajnje opasnu igru. To je isto kao kad se dijete igra minom koja mu u jednome momentu može eksplodirati u lice.

S druge strane, i muškarac nekada zna igrati ovu besmislenу igru. Govori svojoj supruzi kako se sviđa drugim ženama, kako se motaju oko njega ili pokazuje kako se njemu neka sviđa, počne govoriti kako je neka žena dobra, hvaleći njene osobine i ističući neke njene karakteristike. Na ovaj način zatire emotivni naboj kod svoje supruge, uništava njene osjećaje prema njemu, trunku po trunku, dio po dio. Žena može uistinu i pokazati ljubomoru, može pokazivati interesovanje

za svoga muža, ali se sumnja nastanila u njejoj psihi, iluzije su zasade u njenom mozgu, gorčina je prilijepljena za njene emocije. I muž, uistinu, može pokazati ljubomoru. Počne se interesirati za svoju suprugu oko koje se, navodno, vrte drugi ljudi. Međutim, iz njegovog srca je zauvijek iščezla čistoća ljubavi i neukaljanost njihove veze. Izobličise, unakazi se slika njegove supruge u njegovoj svijesti. Počne je gledati drugim očima, njena ljepota je deformisana, njena prefinjenost je pretvorena u surovost. Njena nježnost i saosjećanje su pretvoreni u obmanu. Njen lik se potpuno izmijeni i uništava njihov odnos. Spavaju na postelji od trnja, hodaju po užarenoj zemlji, udišu zatrovan vazduh. Supruzi i supruge, čuvajte čistoću ljubavi, neukaljanost vaših odnosa, odanost vašem zavjetu.

Čuvajte najsvetiju vezu, ne koristite se oružjem ljubomore, ne bacajte bombu sumnje. Ako se aktivira, pobit će sve i za sva vremena. Uistinu zauvijek... Ne postoji nakon toga nikakva nada u popravak, koliko god bilo koja strana pokušavala pokazati svoje dobre namjere, nevinost i čistoću. Vodite računa da ne izgubite povjerenje. Žena koja igra igru zvanu "sumnja" u sebi sadrži nešto jako loše. I muškarac koji se igra "sumnje" u sebi ima zlo. A to što je loše znači da osoba koja igra ovu igru ne može biti od povjerenja. U sebi ima agresivnosti, prljava je, niko uz takvu osobu ne može osjećati povjerenje. Ovakva osoba uistinu može da iznevjeri; može da igra igru na nivou predodžbi, igru koja se bazira na mašti. Napravi cijeli scenarij nevjere. Žena može posegnuti za ovakvom igrom zbog toga što je njen muž indolentan, hladan prema njoj. A i muž može početi igrati ovu igru zbog indolentnosti i nemarnosti žene. Nemarnost i indolentnost stoje iza ove opasne igre.

Ukoliko tvoj bračni partner ne postane tvoj životni oslonac, odnosno ukoliko mu ne pomogneš da izrealizira svoju bit, svoju pripadnost muškome rodu, time si ga podstaknula da se počne igrati "sumnje". Međutim, o bilo kojem uzročniku da se radi, u čovjeku koji je spreman igrati ovakvu igru postoje određene količine zla.

ČETVRTA PREPORUKA

Podjela odgovornosti

Ljubavna veza i bračna veza su različite od svih drugih veza. Svaka veza mora biti zasnovana na određenim uslovima, pisanim ili nepisanim. Također se zasniva na rivalstvu, jednakosti i pravednoj raspodjeli odgovornosti. A kada su u pitanju ljubav i brak, stvar je drugačija. U ovoj svetoj vezi moguće je da jedna strana bude slaba, ograničenih mogućnosti, da ima neku negativnost, neku mahanu, nedostatak, ali tu je druga strana koja je spremna iz sveg srca nadoknaditi tu slabost, mahanu, nedostatak, negativnost. To je veza između muškarca i žene: muškarac ima posebnu prirodu, posebne osobine, a tako i žena. Priroda i muškarca i žene predodređena je za svaku ulogu koju obnašaju u životu, shodno mogućnostima, sposobnostima i afinitetima. I muž i žena snose svoje odgovornosti, sami od sebe, svojom voljom i na svoje zadovoljstvo.

Čovječe, nemoj lišavati ženu njenih odgovornosti. Ženo, nemoj dopustiti da tvoj muž ne snosi svoju odgovornost. Čovječe, nemoj tražiti od žene da preuzima onu odgovornost koju muškarac treba preuzeti. Ženo, ne zahtijevaj od muža da preuzme odgovornost za ono što ženi pripada. Poziv na istovjetnost je poziv lišen bilo kakvog razumijevanja prirode odnosa između muškarca i žene. Ukoliko jedna strana ne posmatra drugu kao svog rivala, takva veza lišena je bilo kakvog prkošenja. Nema rivalstva, nema nadmetanja. Žena ne može postati muškarac, niti muškarac može postati žena. Nije moguće da postoji podudarnost i istovjetnost između prirode muškarca i prirode žene. Te dvije prirode su sasvim različite, anatomske, fiziološke i psihološke.

Muškarac koji zahtijeva jednakost sa ženom nije ispravan; kod sebe ima ženske prirode. I žena koja hoće biti jednaka s muškarcem nije uravnotežena; ima u sebi mušku prirodu. Muškarac preuzima svoje odgovornosti spontano, u skladu sa svojom prirodom i zdravim razumom. Tako i žena preuzima

svoje odgovornosti po automatizmu, shodno svojoj prirodi i zdravom umu. Neka svako od vas preuzme svoju odgovornost. I neka svako od vas preuzme na svoja pleća drugoga, ukoliko nije sposoban da nosi određenu količinu odgovornosti, uslijed nekog nedostatka, mane ili anomalije.

Brak nije firma, nije organizacija, nije trgovina. Brak je ljubav, ljubav je brak. Tvoja supruge je tvoja voljena, ona je ti. Tvoj suprug je tvoj voljeni, on je ti. Vi ste zajedno, vi ste jedno, ti se njen životni oslonac, a ona je tvoj. Realiziraš njenu žensku bit, a ona realizira tvoju pripadnost muškome rodu. Ti imaš povjerenja u nju a ona u tebe. Stoga, preuzmi svoje odgovornosti kao muškarac, a ti, kao žena, preuzmi odgovornosti za ono što tebi pripada.

(...)

ŠESTA PREPORUKA

Jezik dijaloga

Čak i šutnja u ljubavi i braku je razgovor. Čovjek sa sebi najbližim osobama razgovara čak i šutnjom. Šutnja se može čuti, osjetiti i vidjeti. Iz šutnje izbija lijep miris. Šutnju prenosi dah, pogledi očiju, izrazi lica. Bilo kakav razgovor u okrilju ljubavi i braka mora biti blag, mora odražavati dobru, tolerantnu, lahku, istančanu, jednostavnu i čistu dušu, čak i u momentima najveće ljutnje, bijesa i nerveze. Među vama mora vladati lijepa atmosfera, oko vas moraju puhati ugodni vjetrovi. Surovost je nešto odvratno; postepeno uništava vaš brak, a da vi toga niste ni svjesni. Razgovaraj blago, koristi se najprefinjenijim izrazima, čak i kad hoćeš izraziti najteža i najbolnija značenja. Ti nisi nikakav konkurent, neprijatelj, rival. I tvoj životni saputnik nije nikakv stranac. Ona je ti, a ti si ona. Među vama vlada ljubav, živite u braku, u zajednici. Čuvaj se kritikovanja bilo koje vrste, čuvaj se vrijeđenja, korenja; nema

kritike, nema uvreda, nema grdnje. Neka tvoj izraz lica bude blag, pogled vedar, intonacija glasa ispunjena ljubavlju, neka ti riječi budu ugodne. Naljuti se, polemiši, uznemiri se, uzbudi se, prigovoraj, ali budi blag, drag i milostiv, kako ti to Allah, dž. š, nalaže. Brak je ljubav i milosrđe. Nema nasilja, neprijateljstva, prkošenja, ugnjetavanja, okrutnosti, surovosti, preziranja i prekoravanja.

SEDMA PREPORUKA

Poštovanje

Poštovanje je suština ljubavi. Suština pravog braka, čiju srž čini ljubav, također je poštovanje. Poštovanje znači cijeniti drugu stranu. Umanjivati vrijednosti druge strane znači nepoštovanje. Kada voliš neku osobu, u tom slučaju ti si jedini koji si u stanju uvidjeti sve njene vrijednosti: ljepotu, dobrotu, uzvišene vrijednosti. Kada planiraš ući u brak s takvom osobom, to znači da si osjetio da je ona u tvom životu ono bez čega se ne može. Ta osoba pridodaje neke važne vrijednosti tvom životu; daje mu smisao. Postaje sve i njeno mjesto je iznad svega. Nema ništa preče od nje. Pa kako onda da poštovanje prema njoj ne bude suština, ono najvažnije? Prema tome, nema ljubavi ukoliko vlada nepoštovanje i neuvažavanje. Nema ispravnog braka ukoliko vlada nepoštovanje i neuvažavanje. Stavi svog životnog saputnika na najviše mjesto, jer on to zaslužuje. To je divna, velika i plemenita osoba. To je časna, iskrena, čista, odana i čedna osoba. Voli te, spremna je da ti se preda, da živi život s tobom. Sposobna je primijetiti ljepotu, dobrotu i uzvišene vrijednosti kod tebe. To je osoba koja najbolje poznaje tvoje vrijednosti, odnosno čije vrijednosti najbolje ti možeš spoznati. To je osoba koja ti neograničeno daje, koja te čini sretnim, imaš povjerenja u nju, dijeli

s tobom životne odgovornosti. Učestvuje s tobom u borbi, u trudu, nježna je, milosrdna je.

(...)

DESETA PREPORUKA

Uljepšavanje života

Život je lijep jer si ti prisutan u njemu. Život crpi svoju ljepotu iz tvoje ljepote. Pa hajdemo onda živjeti život ljepote i ljepotu života s tobom, uz tebe. Hajdemo zamisliti cvijeće, rijeku, zoru, zvijezde, noć, čari, hajdemo slušati pjesme, čitati poeziju, hajdemo biti spremni prihvatiti određene ideje, kulture. Budimo spremni prodrijeti u intelekt i srce ljudi. Mnogi ljudi su dobri, naravni su. Dokućimo ljepotu kod ljudi, kod čovjeka. Nadajmo se, težimo, snijmo, saznajmo ono što je vrijedno, izvrsno, iskreno, kreativno. Približimo se Allahu, dž. š., pružimo užitak sebi, svojoj duši, intelektu ibadetom Njemu.

Ljubav je ljepota. Brak je ljepota. Zajednički život je ljepota. Tvoj životni pratilac i ti sposobni ste uvidjeti ljepotu koju nosite u sebi, ali koja se očituje i u vašoj vanjštini; unutrašnja i vanjska ljepota. Od voljenih nije niko sposobniji vidjeti i doživjeti ljepotu. Nije niko sposobniji od supružnika dokučiti ljepotu, živjeti je. Čovjek je po svojoj prirodi sklon da voli ono što je lijepo pod dva uslova:

1. da bude zaljubljen,
2. da s njim bude saputnik njegovoga života.

Doprinesi svom životnom pratiocu da vaš život učini lijepim.

JEDANAESTA PREPORUKA

Radost

Sav sam radostan što sam s tobom. Osjećam razdraganošću, sreću, optimizam, entuzijazam i poletnost. Osjećam se živahnim, aktivnim, snažnim, lepršavim. Sve moje nade, snovi, želje su ispunjeni. I ono što je važnije od svega – osjećam zadovoljstvo. Kad god te pogledam u lice, nasmijem se. Kad god te

pogledam u lice, vidim te nasmijanog. Nasmijano lice čini grudi širokim, otvara srce, proširuje razum. Pa neka osmijeh ispuni naš život. Neka veselje ispuni naš život. Veselje je prijelazno. I potištenost je prijelazna. Veselje unosi ljepotu u život. Čini život lahkim, ugodnim, jednostavnim, olakšava teškoće.

Život je bez sumnje težak, potrebno je raditi, truditi se, umarati se. Ništa nam sve to ne može olakšati kao tvoja ljubav, kao moja ljubav, životni saputniče. U veselju umanjujemo i olakšavamo svaku tegobu. Obezbjeđujemo sebi bistar um, čistu dušu koja će nam pomoći da se realno suočimo s bilo kojim životnim problemom, bez uzrujavanja, bez straha, zabrinutosti.

(...)

OSAMNAESTA PREPORUKA

Čuvajte se ove riječi

Osobito žena često ponavlja ovu riječ, najgoru riječ – razvod. Ova riječ ne predstavlja manju strahotu od riječi smrt. Uprkos tome što je smrt činjenica a brak dozvoljen, preziremo ove dvije riječi. Smisao je isti. Razdvajanje je smrt, a smrt je razdvajanje – iako je razvod nekada neizbježan. No, to je nešto drugo u odnosu na puko ponavljanje ove riječi bez ikakve potrebe, bez namjere, nesvjesno. Možda je nesvjesnost ili podsvijest kod žene ono što je tjera da ponavlja ovu riječ, da traži razvod, kako bi bila sretna time što je muž ne želi ostaviti, kako bi sebi potvrdila da je ona ta koja želi otići, ali njen muž ne želi da ona ode, ona je ta koja odbacuje, a ne ona koja je odbačena, ona je ta koja je poželjna, koja je tražena, a on se drži nje. Ovo ukazuje na nezadovoljstvo, odnosno upućuje na prisustvo nekog nedostatka u bračnoj vezi. Žena ponavlja ovu riječ u nekim kritičnim vremenima kroz koje prolazi, posebno u periodu prije menstrualnog ciklusa i kada se približava menopauza. Ta riječ je odraz njene

biološke i psihološke uzdrmanosti – ponavlja ih, a apsolutno nema namjeru to učiniti. Muškarac ponavlja ovu riječ kada mu socijalni i moralni nivo postanu skromni te kada se nasilno i okrutno odnosi prema svojoj slabijoj supruzi kojoj je očajnički potreban. Moguće je da u trenucima uznemirenosti žena uistinu poželi razvod, što je ravno jednoj vrsti samoubistva. Ali kada se smiri, kada dođe sebi, kaje se zbog svojih razmišljanja. Zbog toga je na čovjeku da upravlja situacijama; manje se uzbuđuje i uznemirava.

Savjet je da se ova riječ uopće ne ponavlja. Njeno ponavljanje, makar to i ne namjeravali, sije sjeme nezadovoljstva, te tako sebe lišavamo najveće blagodati braka, a to je spokoj. Ako je zaželiš izgovoriti – riječ razvod, bez ikakvog smisla, bez istinske namjere, to ukazuje na dvoje: nerazumna iznerviranost ili loš karakter, odnosno zlonamjernost. Ako je u ovakvoj formi poželiš upotrijebiti, to će nanijetiti štetu svetosti veze - bračnoj vezi, ljubavnom odnosu.

(...)

DVADESETA PREPORUKA

Napiši je sam

Svaka ljubav predstavlja ljubav za sebe. Svaki brak je unikatan, sasvim posebna veza. Teško je to uopćeno posmatrati. Stoga je na tebi da napišeš dvadesetu, pa i stotu preporuku. To je tvoj život koji je drugačiji od bilo čijeg drugog života. Ti imaš lična iskustva, svjetonazor, filozofiju, razumijevanje. To je priča baš o tvojoj ljubavi. Stoga, ti dodaj dvadesetu preporuku.